

Strategii narative în acțiune – text, formă și context

Narrative strategies in action – text, form, and context

Căpitan drd. Anca CIORNEI*

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, România

Abstract

Schimbările majore din mediul global de securitate, care au avut loc la sfârșitul mileniului trecut, continuă să marcheze profund inclusiv primul sfert al secolului al XXI-lea, caracterizat prin modificări substanțiale ale instrumentelor clasice utilizate în desfășurarea unui conflict. De asemenea, transformarea mediului informațional a condus la apariția, la dezvoltarea, la adaptarea și la contextualizarea utilizării narațiunilor strategice, cu scopul de a influența percepțiile oamenilor asupra acțiunilor puterilor statale și de a produce efecte, în sensul dorit de către acestea. Scopul prezentului articol este de a supune atenției narațiunile strategice, ca parte a confruntărilor hibride contemporane, urmărind a aduce o mai bună înțelegere a acestui subiect, cu observarea modului în care acestea sunt folosite și cu ce efecte, în funcție de forma sub care apar. Mai mult, lucrarea propune o delimitare conceptuală multinivel, abordând narațiunile strategice din perspectiva textului, contextului și formei, așa cum sunt evidențiate în cele mai recente lucrări din domeniul de specialitate. Totodată, vom supune atenției și folosirea lor în context aliat, cu referire la documentele de lucru pe care NATO le utilizează în comunicarea strategică, cu scopul de a influența grupurile țintă și audiențele atât interne, cât și externe.

The major changes in the global security environment that took place at the end of the last millennium continue to deeply mark the first quarter of the 21st century, characterized by substantial changes in the classical instruments used in conducting a conflict. Also, the transformation of the informational environment has led to the emergence, development, adaptation, and contextualization of the use of strategic narratives with the aim of influencing people's perceptions of the actions of power states and producing effects in the sense desired by them. The purpose of this article is to subject strategic narratives to attention, as part of contemporary hybrid confrontations, aiming to bring a better understanding of this subject, observing how they are used and with what effects, depending on the form in which they appear. Moreover, the article proposes a multilevel conceptual delimitation, approaching strategic narratives from the perspectives of text, context, and form, as highlighted in the most recent research in the specialized field. We will also consider their use in an allied context, with reference to working documents that NATO uses in strategic communication to influence target groups and audiences, both internal and external.

Cuvinte-cheie:

strategii narative; comunicare strategică; război cognitiv.

Keywords:

narrative strategies; strategic communication; cognitive warfare.

Info articol

Primit: 30 ianuarie 2024; Evaluat: 21 februarie 2024; Acceptat: 15 martie 2024; Disponibil online: 5 aprilie 2024

Citare: Ciornei, A. 2024. „Strategii narative în acțiune – text, formă și context”. *Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”*, 13(1): 87-99. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-24-06>

© Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Articol cu acces deschis distribuit în conformitate cu termenii și condițiile licenței Creative Commons Attribution (CC BY-NC-SA)

Începutul celui de-al XXI-lea secol a adus în lumina reflectoarelor schimbări puțin așteptate, cu efecte diverse, începând de la nivel individual și continuând până la nivel societal, în care sunt implicate atât marile puteri statale, cât și numeroase organizații, având interese în direcții precum industria, economia ori alte domenii importante, cu impact asupra populației. Mai mult, dacă în perioada Războiului Rece puteam vorbi despre o anumită simetrie în relațiile dintre cele două mari blocuri politico-militare, URSS și SUA, în prezent asistăm la emergența unor forme multiple de asimetrie în conflictele contemporane, ca rezultat al diferențierii dintre războiul convențional și noile tipuri de conflicte.

Se poate spune că prezentul este caracterizat de riscuri, oportunități, incertitudini și amenințări, iar toate aceste elemente pot căpăta diverse forme, în funcție de modificările rapide din plan social, științific, tehnologic, geopolitic sau chiar climatic, într-o perioadă în care globalizarea produce efecte continue care se propagă în direcții neașteptate.

Dacă în trecut puteam încadra o acțiune militară ca fiind una terestră, aeriană sau maritimă, spațială ori cyber, fiecare reprezentând înglobarea celor cinci spații, în ultima perioadă se poate vorbi despre o dimensiune cognitivă a războiului, prin intermediul căreia percepțiile oamenilor pot fi influențate, folosind diverse metode și mijloace de manipulare, cu scopul de a obține rezultatele dorite, spre exemplu schimbarea viziunii asupra anumitor valori.

Totodată, pe fondul unui interes ridicat asupra cercetării noilor tipuri de conflict, într-un raport, publicat pe site-ul Comandamentului Aliat pentru Transformare (ACT) al NATO, războiul cognitiv este definit ca fiind „totalitatea activităților desfășurate în strânsă legătură cu alte instrumente de putere, cu scopul de a afecta atitudinile și comportamentele prin influențarea, protejarea și/sau perturbarea cunoștințelor individuale și de grup pentru a obține un avantaj” (NATO-ACT 2023).

În aceeași direcție, într-un raport, publicat pe platforma *Innovation Hub*, Bernard Claverie și François du Cluzel au înaintat următoarea idee: „Războiul cognitiv este cu noi. Principala provocare este dată de faptul că este invizibil; tot ce se vede este impactul lui, însă până atunci (...) de multe ori este prea târziu” (Claverie și Du Cluzel 2022). Cu alte cuvinte, în conflictele în care bătăliile se duc în mințile oamenilor, efectele acțiunilor actorilor sunt vizibile imediat ce intențiile și-au atins deja scopul.

O abordare care vine în completarea celor de mai sus îi aparține actualului președinte al Academiei Române, Ioan Aurel Pop, care, încă din 2017, afirma că „informația și comunicarea au o importanță enormă pentru cercetarea istorică. Se spunea, până nu demult, că cine stăpânește informația stăpânește lumea. Astăzi, se mai adaugă ceva – cine stăpânește comunicarea poate stăpâni lumea sau poate stăpâni comunități tot mai largi. O mare parte dintre deformările care activează în lumea de astăzi au avut bazele teoretice în istorie. Pentru a putea compara și pentru a răspunde acestor provocări, este nevoie să ne cultivăm cel mai performant computer, creierul uman” (Pop 2017).

Dacă este să dezbaterem pe marginea acestei noi dimensiuni, cea informațională, în care ponderea în foarte mare măsură este deținută de latura cognitivă, atunci este imperios să supunem atenției și instrumentele folosite în acest scop, pentru a putea duce războiul pe un asemenea teritoriu. Fără îndoială, *narațiunile strategice* dețin un rol decisiv în generarea și coordonarea unor astfel de confruntări hibride.

Din perspectivă metodologică, pentru atingerea obiectivelor pe care ni le propunem în acest articol, vom aborda analiza documentelor și a lucrărilor de specialitate încercând să aprofundăm conceptul de narațiuni strategice și cel al strategiilor narrative, precum și efectele pe care acestea le au asupra audiențelor vizate în momentul în care sunt puse în aplicare.

În ceea ce privește structura articolului, acesta cuprinde abordările teoretice ale narațiunilor strategice, dezvoltă strategiile narrative prin prisma formei, structurii și nivelurilor de acțiune și, totodată, prezintă utilizarea lor în context aliat. Toate aceste elemente urmăresc să evidențieze importanța narațiunilor strategice și a strategiilor narrative într-o perioadă caracterizată de schimbări majore în actualul mediu de securitate.

Totodată, prin abordarea acestor concepte, lucrarea contribuie la o mai bună înțelegere a dimensiunii cognitive a conflictelor actuale și identifică elemente care pot fi regăsite în actul dezinformării și manipulării audiențelor, aspecte din ce în ce mai prezente în confruntările hibride.

Narațiunile strategice – abordări teoretice

Termenul de *narațiune*, la modul general, pornește de la neologismul din limba franceză – *narration*, provenit din limba latină – *narration*, cu sensul de *povestire*. Acest termen este, de fapt, modul de expunere prin care se relatează fapte și întâmplări, într-o succesiune temporală. Mai mult, este parte a unui discurs și presupune existența următoarelor elemente: narator, acțiune și personaje, cu accent pe succesiunea și dinamismul întâmplărilor. Cu alte cuvinte, așa după cum afirmau Miskimmon, O’Loughlin și Roselle în anul 2014, „*narativele sunt formate și proiectate într-un mediu de comunicare*” (Miskimmon, O’loughlin și Roselle 2014b, 89).

Ținând cont de faptul că orice narațiune urmează o linie gramaticală, atunci trebuie să aducem în discuție și termenul de *naratologie*, propus, în anul 1969, de către teoreticianul francez Tzvetan Todorov, care vorbește în lucrările sale despre *naratologia tematică*, în care se dezbate conținuturile narrative și povestirile redade de către personaj sau narator, și cea *formală*, în care se analizează modul de reprezentare narativă a discursului, relația dintre narator și personaje, precum și poziționarea lor față de actul narativ (Todorov 1971, 125-151). Tot el a stabilit, în lucrarea *Categoriile narațiunii literare* și cele două componente ale narațiunii, privită ca poveste – logica acțiunilor și raporturile dintre personaje (Todorov 1966, 125-151). Din perspectiva

lui, nararea este încredințată direct personajelor sau naratorului, ambele fiind greu de identificat în stare pură. O astfel de abordare vine în sprijinul celor care vor să decodifice povestirile și care analizează modul în care mesajele sunt prezentate de către cei implicați în narare, folosind actul narativ pentru a nuanța sau a direcționa mesajul în sensul dorit.

În aceeași linie, în lucrarea sa, din 1999, intitulată *Semiotică, societate, cultură*, Daniela Rovența-Frumușani vorbește despre crearea de narațiuni și structuri narrative ca fiind „strategia care ne permite să facem lumea inteligibilă, fiind un model esențial de organizare a datelor” (Rovența-Frumușani 1999, 105). Cu alte cuvinte, prin crearea unor narrative logice și bine structurate, se pot obține efecte care pot conduce către descifrarea intențiilor inițiale și interpretarea lor, până la înțelegerea sensului informațiilor transmise. Mai mult, ea face o trecere în revistă și analizează structurile narrative, plecând de la lucrarea lui Aristotel, intitulată *Poetica*, în care se vorbește despre personaje și acțiuni, urmărind modelul lui Propp, în care acțiunile narrative devin fundamentale, făcându-se referire la introducere, realizare și concluzie. O astfel de abordare este utilă în a conștientiza că narațiunile sunt create în mod conștient, aplicate cu un anumit scop și adaptate contextului, astfel încât rezultatele obținute să poată fi interpretate cât mai clar.

Abordate cronologic, numeroși cercetători, teoreticieni și experți în domeniul comunicării au studiat narațiunile utilizate de către marii actori în plan social pentru a putea identifica rolul acestora, formele pe care le pot căpăta și efectele pe care le au în momentul în care sunt folosite. Spre exemplu, Oliver Schmitt a evidențiat cum sunt percepute strategiile narrative, utilizate în discursurile politice, și care este legătura dintre ele și oamenii politici, ținând cont și de tipologia miturilor politice (Schmitt 2018, 487-511). În acest sens, el a evidențiat cât de important este ca, în discursurile lor, intelectualii să își adapteze mesajele astfel încât ele să fie pe înțelesul publicului.

Narațiunile strategice, pe de altă parte, fac trimitere către conceptul de putere, către balanța de putere dintre state, către relațiile internaționale și studiile de securitate, așa după cum reiese și din una dintre lucrările lui Barry Buzan, care induce și idea conform căreia discursurile politice trebuie adaptate și explicate, în vederea realizării securității, prin introducerea termenului de *securitizare* (Buzan 2008). Prin strategiile narrative, statele reușesc să se poziționeze unele față de altele, ori chiar față de anumite valori care sunt sau nu împărtășite de către masele de indivizi.

Fără îndoială, nu am putea să aducem în discuție termenul de strategie, pus în context militar, diplomatic sau geopolitic, fără să facem trimitere la *Arta Războiului* a lui Sun Tzu, care reliefează importanța planificării și adaptabilității, precum și înțelegerea profundă a mediului în care sunt purtate acțiunile militare, în vederea obținerii victoriei și avantajului în luptă nu doar prin forță, ci, mai ales, prin inteligență, prin înțelegerea caracteristicilor adversarilor și prin anticiparea mișcărilor acestora (Tzu 1994).

În egală măsură, McCarty prezintă strategiile într-o manieră mai complexă, încadrându-le în cinci categorii distincte (McCarthy 2000, 31-42):

- *Strategia ca plan* presupune o prestabilire a unei acțiuni, trasând linii directoare spre a ajunge la obiectivele propuse, premergătoare situației, cu implicații amplificate în cunoștință de cauză și cu scop bine definit;

- *Strategia ca tactică* este aplicată, în principal, pentru a contracara intențiile adversarilor;

- *Strategia ca model* încearcă să stabilească un model de comportament, deoarece strategia rezultă din acțiunile pe care oamenii le întreprind;

- *Strategia ca poziție* identifică locul actorului în plan atât intern, cât și extern, devenind o forță de mediere;

- *Strategia ca perspectivă* reprezintă o modalitate proprie de percepere a mediului extern.

Privite din cele cinci unghiuri, se poate trage concluzia că strategiile sunt esențiale atunci când obiectivele urmează a fi proiectate, iar narațiunile utilizate, având în spatele lor o strategie foarte bine definită, sunt instrumente definitorii în preluarea avantajului strategic, pe timpul oricărui tip de conflict.

Revenind la sintagma de *narațiuni strategice*, aceasta este din ce în ce mai folosită în confruntările contemporane. Încercând să corelăm această sintagmă cu clasificarea strategiilor, prezentată anterior, se poate trage concluzia că narațiunile de tip strategic includ un anumit plan atunci când sunt concepute, au obiective clar definite în vederea aplicării lor eficiente, urmăresc un model, în funcție de feedbackurile rezultate în urma utilizării lor, sunt formulate în funcție de grupurile țintă pe care le vizează și anticipează reacțiile celor implicați.

Potrivit lui O’Loughlin, narațiunile sunt create și proiectate în mediul internațional, urmărind trei idei esențiale (Miskimmon, O’loughlin și Roselle 2014b):

- apar în interacțiunile interumane, definesc lumea și afectează comportamentele umane;

- au ca element central actorii politici care folosesc narațiunile în mod strategic;

- mediul de comunicare afectează în mod fundamental maniera în care narațiunile sunt comunicate și influențează publicul vizat.

Conform aceluiași autor, strategiile narative sunt din ce în ce mai folosite în domenii precum științele politice sau relațiile internaționale, iar ele reprezintă un instrument util și eficient pentru obținerea rezultatelor dorite de către stat și conducătorii acestuia, în scopul influențării comportamentelor și atitudinilor indivizilor sau ale întregilor mase de cetățeni.

Sintetizând, putem spune că „o narațiune devine strategică atunci când prescrie un tip de ordine care servește unor interese particulare. Trebuie spus că orice narațiune strategică este formată din două ingrediente majore: *putere și comunicare*. *Joncțiunea*

dintre cele două construiește adevăruri, adică impune evenimentelor interne și internaționale sensurile dorite de establishment, ceea ce, înseamnă că narațiunile strategice generează percepții, emoții, conduite, adică realitate socială (Dumitrescu 2020, 27). Cu alte cuvinte, dacă aducem în discuție faptul că, prin aplicarea narațiunilor strategice, se urmărește poziționarea publicului față de o anumită realitate pe care o prezentăm, ne putem referi, de asemenea, și la propagandă sau persuasiune asupra publicului țintă, un proces de comunicare în care „actorii cu cele mai bune argumente sunt învingători, pentru că ei sunt cei ce reușesc să convingă” (Popescu 2022, 122).

Narațiunea strategică poate fi privită ca o povestire, formulată și transmisă în mod intenționat, cu apel la valorile durabile, împărtășite de membrii unei organizații, la originile acestora ca și colectiv, precum și ceea ce doresc să realizeze în viitor și, foarte important, care sunt pașii ce trebuie parcurși astfel încât intențiile să devină fapte și certitudini.

Diacronic, narațiunile strategice au apărut și sunt din ce în ce mai utilizate, ca urmare a evoluției mediului informațional și ca nevoie de adaptare la schimbările apărute în actualul context internațional. Ele pot fi privite ca instrumente întrebuițate în lupta care se duce cu mințile oamenilor, cu încercarea de a influența și de a obține rezultate în direcțiile dorite. Schimbarea comportamentelor maselor, în funcție de propriile interese, și influențarea lor, în sensul respectării anumitor valori, sunt doar câteva dintre obiectivele care se au în vedere atunci când se apelează la strategiile narative. Cu cât aceste narațiuni sunt mai bine structurate și încadrate în anumite tipare, cu atât ele pot crea efecte care pot conduce la înclinarea balanței către o anumită latură a confruntării hibride ce are loc în perioada actuală.

Prin urmare, conceptul de *narațiuni strategice* se va diferenția de conceptul de *strategii narrative*, întrucât primul face referire la actul de comunicare și la elementele implicate în tot acest proces, în timp ce al doilea urmărește comportamentul comunicativ, tehnicile folosite de către cei ce inițiază procesul, având ca scop îndeplinirea unor obiective, anterior stabilite.

Narațiuni strategice – formă, structură și niveluri de acțiune

Deși nu se poate discuta încă despre o delimitare clară a lor sau despre o structură standard, care poate fi urmărită în cuprinsul lor, narațiunile strategice au trezit interesul mai multor teoreticieni și cercetători, care au încercat să identifice structura, forma și elementele cheie ce pot fi regăsite atunci când se utilizează astfel de construcții narrative.

Miskimmon, O’Loughlin și Roselle, plecând de la constatarea că „narațiunile strategice sunt instrumente prin intermediul cărora actorii politici încearcă să construiască o interpretare comună a trecutului, prezentului și viitorului politicii

mondiale, cu intenția de a influența comportamentul actorilor interni și internaționali” (Miskimmon, O’loughlin și Roselle 2014b, 445), au identificat un set de caracteristici ale acestor narațiuni de tip strategic, prezentând o nouă manieră de abordare a lor care cuprinde *cinci componente* cheie (Miskimmon, O’Loughlin și Roselle 2017):

a) sunt orientate spre viitor. Deși o narațiune strategică se poate referi la trecut și/sau prezent, aplicativitatea sa este conectată la conturarea politicii în viitor;

b) sunt strâns corelate cu identitatea. Articulează o poziție distinctă (națională/regională) pe o problemă specifică, pe un domeniu de politică sau, în general, cu privire la locul statului în politica mondială sau în sistemul internațional;

c) conținutul nu este unul fix, ci este un produs social dinamic și mereu negociat, bazat pe interacțiunile statelor atât cu societățile lor, cât și cu alți actori externi, relevanți în sfera de influență;

d) pot deriva din experiențele din istorie, făcând apel la acțiuni precedente, la experiențe anterioare și la reputația istorică, dobândită de-a lungul timpului;

e) audiența lor este atât internă, cât și externă. Pot fi utilizate pentru fidelizarea publicului intern, pe de o parte, iar pe de altă parte, pentru folosirea acestuia în delimitarea și comunicarea percepției colective în sfera internațională.

Analizând toate aceste elemente, se poate ajunge la concluzia că narativele strategice nu au un anumit tipar, ci pot suferi modificări, în funcție de intențiile inițiale, de valorile împărțite de către cei care emit astfel de narațiuni, de valorile pe care le respectă audiența și de paternul publicului vizat, fie el intern sau extern.

Într-o altă analiză a acelorași autori, se prezintă narațiunile strategice în trei pași, urmărindu-se formarea, proiecția și recepționarea lor (Miskimmon, O’Loughlin și Roselle 2018). Sunt construite, de cele mai multe ori, de către partidele de guvernare și de ministerul de externe, ulterior sunt făcute publice prin intermediul discursurilor liderilor politici, ca într-un final, să fie recepționate de audiența vizată. În tot acest circuit, cei care formulează narațiunile răspund la interpretările audienței, precum și la comportamentul acestora față de mesajele care le sunt transmise și ajustează conținutul pentru a obține efectele maxime dorite, asigurându-se că narațiunile nu sunt doar inteligibile, ci și convingătoare. Toate aceste demersuri sunt făcute conștient în vederea contracarării noilor tipuri de riscuri și amenințări hibride care apar la adresa securității, pe de o parte, iar pe de altă parte, pentru urmărirea și promovarea propriilor scopuri legate de balanța de putere, de sfere de influență, de dezinformare ori de slăbirea coeziunii la nivel societal.

Ținând cont de aspectele enumerate anterior, nu putem continua analiza narativelor sau a povestirilor fără a adera și la ideea Hannei Merejota, conform căreia povestirea este aspectul narațiunii care ne modelează înțelegerea cognitivă a lumii, orientările noastre afective și simțurile (Meretoja 2018). Așadar, de aici putem să extragem ideea că narațiunile sunt utilizate luând în considerare nu numai partea rațională a publicului țintă, ci și emoțiile acestuia, și elementele care pot fi modelate, făcându-se apel la latura afectivă și la cea senzorială, aspecte cu o complexitate de decodificare și interpretare mult mai mare și de mai lungă durată. Prin urmare,

folosirea narațiunilor și obținerea efectelor pot suferi modificări, în funcție de reacțiile provocate, ceea ce presupune o adaptare continuă a mesajelor transmise.

De asemenea, când aducem în discuție *forma* lor, narațiunile pot fi transmise pe diverse canale sau pot fi regăsite sub diverse forme. În acest sens, se pot distinge narațiuni sub forma textelor, narațiuni sonore, imagistice (foto, hărți), multimedia, iar acestea pot fi distribuite fie prin intermediul mass-mediei tradiționale, fie cu ajutorul social media, din ce în ce mai prezentă în viața fiecărui individ, având ca scop câștigarea minților oamenilor și percepțiilor acestora față de intențiile actorilor politici (Bjola, Cassidy și Manor 2019, 83-101).

Toate acestea pot fi diseminate pentru a fi activate pe trei *niveluri de acțiune* în care narațiunile pot fi încadrate: internațional, național și la nivel de problemă. La nivel internațional, narațiunile sunt folosite pentru a descrie cum este lumea structurată, care sunt interesele internaționale și, de ce nu, care este ordinea mondială. În plan național, acestea evidențiază statutul actorului statal, care sunt obiectivele și valorile lui și cum urmărește să fie perceput de către alți jucători statali. La nivel de problemă, narațiunile creează cadrul utilizării anumitor politici guvernamentale și, totodată, explică de ce anumite politici sunt necesare și cum vor fi ele implementate eficient. Cele trei niveluri sunt, de cele mai multe ori, interdependente. Ele interferează astfel încât scopul inițial stabilit să fie atins în marja de timp estimată (Miskimmon, O'Loughlin și Roselle 2014a, 70-84).

În plus față de toate aspectele evidențiate anterior, trebuie enunțat și faptul că narațiunile strategice sunt folosite în contextul actual nu numai pentru a ne poziționa față de anumite aspecte și valori, ci și pentru a atrage un capital de imagine și simpatie din partea audienței pe care o educăm prin intermediul fiecărui act narativ pe care îl cultivăm conștient (Saliu 2023, 209-224). Tocmai de aceea RL Boyd a supus atenției, într-una dintre lucrările sale, și conceptul de *arc narativ*. În viziunea lui, există asemănări și deosebiri între structurile narrative, în funcție de procedeele de construcție ale acestora, de variabilele implicate și de fazele prin care trec până la momentul în care ajung să afecteze comportamentele umane vizate (Boyd, Blackburn și Pennebaker 2020).

Strategiile narrative utilizate în context aliat

Încercând să identifice *contextul* în care a apărut nevoia de analiză a narațiunilor strategice, Oliver Schmitt consideră că aceasta are la bază interesul de a examina importanța persuasiunii în conflictele contemporane, modul în care campaniile militare actuale sunt prezentate publicului internațional sau național și modul în care o comunitate politică dezbate problemele strategice. Așadar, acest interes apare ca urmare a nevoii de aliniere la noile metode de acțiune utilizate în gestionarea conflictelor, astfel încât toți cei implicați să acționeze, pe cât posibil, în cunoștință de cauză în vederea obținerii rezultatelor estimate în planificarea inițială (Schmitt 2018, 487-511).

Pentru a fi înțeles pe deplin și pentru a identifica factorii implicați și acțiunile acestora, orice conflict trebuie analizat din perspective politice, diplomatice, relații internaționale, economice sau militare. Urmărind oricare dintre aceste ramuri, putem observa cum fiecare dintre actorii implicați utilizează în confruntare o serie de narațiuni strategice pentru a se poziționa în funcție de obiectivele avute și pentru a crea situații de avantaj strategic în confruntările hibride, în urma influențării societății în direcțiile vizate.

În ultimele trei decenii, NATO a fost implicată în diverse operații și misiuni, iar pentru aceasta, a trebuit să comunice mereu de ce și cum face acest lucru, în primul rând, pentru a-și atinge obiectivele strategice propuse, dar și pentru a contrabalansa narațiunile adversarilor ([Nissen 2014](#)). Pentru aceasta, Alianța a trebuit să își ajusteze continuu propriile strategii narrative atât pentru a crea o înțelegere comună a aliaților asupra acțiunilor ei, cât și pentru a-și susține legitimitatea și caracterul defensiv în fața contestatarilor, în același timp încercând să elimine teama de a-și comunica aceste acțiuni și de a se axa, mai degrabă, pe ceea ce comunică acțiunile în sine ([Mullen 2009](#)).

Spre exemplu, pentru a crește încrederea publicului tânăr în capacitatea structurilor Alianței, de a proteja populația și teritoriul aliat, precum și pentru a explica implicarea în exerciții multinaționale sau în misiuni internaționale, în anul 2017, NATO a demarat, a susținut și a dezvoltat una dintre cele mai mari campanii de comunicare strategică, intitulată #WeAreNATO, prin intermediul căreia a facilitat accesul tinerilor la informații despre NATO prin diverse manifestări. Pentru aceasta, narațiunile strategice utilizate au căpătat diverse forme (imagini, texte, video) și au fost folosite în mai multe contexte și pe mai multe canale (conferințe de presă, evenimente publice, interviuri) de către lideri ai NATO, care au explicat misiunea principală a Alianței ([NATO-ACT 2017](#)).

Mai mult, prin intermediul Conceptului Strategic, apărut, în anul 2022, la Madrid, Alianța își propune să facă publice interesele comune ale ei, reiterând, o dată în plus, caracterul defensiv și intențiile ferme de descurajare a escaladării oricărui tip de conflict. În cuprinsul documentului, apar, sub formă de text, narativele urmărite de NATO și responsabilitățile pe care le atribuie statelor aliate ([NATO 2022](#)). Punerea în aplicare a acestui document, la fel ca toate acțiunile din ultima perioadă, desfășurate de către aliați, face apel și la comunicarea strategică, folosită în vederea atingerii obiectivelor comune propuse, ținând cont de concepte care se referă la diplomația publică, afaceri publice sau afaceri publice militare ([Johnsson 2011](#)).

Analizând toate aceste aspecte, putem trage concluzia că, prin intermediul narațiunilor de tip strategic, NATO nu doar comunică sau informează, ci și urmărește să educe audiența, cu scopul de a produce emoții care se pot transpune în susținere din partea maselor și în împărtășirea valorilor comune.

Ca termen, la nivelul NATO, narațiunea a fost reglementată printr-un document în 2014. Acesta supunea atenției termenul de narațiune și modul de dezvoltare

a acesteia, pas cu pas, cu scopul de a fi folosită ca instrument, în contextul unei viitoare strategii informaționale militare. În cuprinsul lui, apăsarea, pentru prima dată, conceptul de *arc narativ*, în care traiectoria arcului (acțiune-efect) este constituită din participanți sau actori care întreprind acțiuni care pot căpăta forme, precum produse text, video, audio, discursuri, toate acestea conducând către rezultatele favorabile urmărite sau către inițierea unei anumite dorințe. Când o narațiune ajunge la final, provocând satisfacție sau nemulțumire, atunci ea este considerată rezolvată. De asemenea, în același document, se supune atenției și sintagma de peisaj narativ care cuprinde mai multe variabile (mituri, povești, istorii, povești religioase sau de ficțiune) ce interacționează, fiind parte integrată a mediului informațional, care conduc către crearea contextului favorabil transmiterii construcțiilor narative de tip strategic (MNIOE 2014).

Dacă luăm în considerare utilizarea narațiunilor în mediul informațional, trebuie să ținem cont de faptul că acestea pot fi folosite pentru propagandă, în toate formele ei, în scopul influențării opiniilor, emoțiilor, atitudinilor și comportamentelor indivizilor (Reddi, Kuo și Kreiss 2023, 2201-2218). Cu alte cuvinte, informarea intenționată, cu scopul de a obține efecte, utilizează mai multe canale de propagare a informațiilor, pentru a influența, uneori negativ, percepțiile indivizilor și pentru a afecta credibilitatea.

În prezent, informația este un instrument cheie în relațiile dintre state. Atunci când sunt folosite ca armă în războiul informațional, narațiunile strategice se bazează pe amestecul dintre adevăr și fals și pe prezentarea eronată a faptelor, pentru a induce publicului interpretări distorsionate și părtinitoare, aceste reacții fiind efecte ale propagandei, influențării și dezinformării (Barclay 2018).

În NATO Strategic Communication Handbook sunt prezentate strategiile narative și modul în care acestea trebuie abordate pentru o mai bună înțelegere a mediului informațional. Conform acestui document, narațiunile reprezintă comunicarea coerentă a diverșilor actori implicați în operații, cu scopul de a genera percepții cu privire la anumite valori comune. Pentru ca acest lucru să aibă loc, strategiile narative, temele, mesajele folosite în discurs, precum și utilizarea vulnerabilităților anumitor segmente de audiență reprezintă doar câteva dintre elementele definitorii ale acestui proces. Identificarea poveștilor în diferite narațiuni permite o înțelegere cuprinzătoare a peisajului narativ și a mediului informațional, tocmai de aceea în tot acest demers sunt implicate și alte domenii, precum operațiile informaționale (InfoOps), relațiile publice militare, operațiile psihologice (PSYOPS), cooperarea civil-militară (CIMIC), modulul de informații (J2), consilierea politică (POLAD) și culturală (CULAD). Aceste domenii pot sprijini demersul de comunicare și de înțelegere și pot contribui la atingerea unui rezultat integrat. Acest aspect se poate realiza prin intermediul unei comunicări strategice organizaționale foarte bine sincronizate, care ține cont de aspectele specifice fiecărui domeniu anterior amintit (NATO 2017).

Potrivit NATO, comunicarea strategică reprezintă utilizarea coordonată și adecvată a activităților de comunicare și a capacităților, în sprijinul politicilor, operațiilor și activităților Alianței, cu scopul de a promova obiectivele NATO (NATO, fără an).

În contextul comunicării strategice, narațiunile strategice fac parte din războiul informațional pentru a provoca tulburări informaționale pe frontul intern al adversarului. Când acest lucru are loc, ele pot crea realități alternative despre fapte și evenimente, sau chiar pot modifica percepția colectivă, în sensul schimbării sprijinului pentru conducere. Ca rezultat, narațiunile strategice, dezinformarea și războiul informațional pot deveni și instrumente ale comunicării de criză, în timpul situațiilor de conflict, și pot acționa în direcția manipulării mediului informațional.

Concluzii

Într-o perioadă caracterizată, în primul rând, de incertitudine și de schimbări continue, precum și de bătălia pentru putere și informații, rolul strategiilor narative devine definitoriu. Este din ce în ce mai dificil să putem separa strategiile narative de interese, riscuri sau amenințări. În toată această confruntare, în care mesajele transmise sau primite trebuie decodate și interpretate, este necesară identificarea metodelor și mijloacelor pentru a contracara efectele nedorite, generate de toate aceste noi provocări.

Narațiunile strategice ajută atât la formularea strategiei, cât și la comunicarea acțiunilor. Informarea strategiei și a acțiunilor asociate acesteia, de exemplu operațiile militare, asigură coerența cu intențiile avute inițial. Altfel spus, asigură corelarea dintre cuvinte și fapte, chiar dacă narațiunea strategică este, în mod normal, construită ca parte integrantă a procesului de formulare a strategiei. Astfel, caracteristica de bază a narațiunilor strategice este aceea că oferă un cadru, prin care se pot structura activități de informare care explică trecutul, prezentul și viitorul conflictelor, cu scopul de a obține rezultatele dorite.

Frecvența cu care sunt diseminate informațiile în ultima perioadă creează o societate din ce în ce mai interconectată, ceea ce face ca importanța strategiilor narative să fie tot mai mare, rolul lor de influențare fiind definitoriu.

Strategiile narative pot fi studiate din perspectiva mai multor dimensiuni. Abordarea lor prin prisma discursului politic și, de asemenea, prin analizarea în funcție de audiențele pe care le vizează și de valorile pe care le supun atenției, sunt doar câteva aspecte ce vor fi detaliate într-un articol viitor. Această abordare reprezintă o parte a cercetării doctorale a autoarei. Plecând de la aceste aspecte, ne propunem ca, pe viitor, să avem în vedere corelarea modului în care narațiunile strategice impactează dimensiunea cognitivă a conflictelor și să identificăm modelele acestora utilizate de către marii actori statali, urmărind aspectele definitorii care pot schimba rezultatele estimate în cadrul unui proces de influențare.

Opinăm că, în momentul de față, nu au fost identificate utilizări conturate și clar definite ale narațiunilor strategice și, de asemenea, nu putem delimita exact strategiile sau tehnicile narative care conduc la obținerea superiorității în confruntările actuale, motiv pentru care cercetările viitoare se vor axa pe o analiză aprofundată a modelelor folosite de către marii actori politici, care au ca scop direcționarea audiențelor în sensurile dorite.

Referințe

- Barclay, Donald A.** 2018. *Fake news, propaganda, and plain old lies: how to find trustworthy information in the digital age*. Rowman & Littlefield 227.
- Bjola, Corneliu, Jennifer Cassidy și Ilan Manor.** 2019. "Public Diplomacy in the Digital Age." *The Hague Journal of Diplomacy* 14 (1-2): 83-101.
- Boyd, Ryan, Kate Blackburn și James Pennebaker.** 2020. "The narrative arc: Revealing core narrative structures through text analysis." *Science advances* 6.2 (eaba2196).
- Buzan, Barry.** 2008. *People, states & fear: an agenda for international security studies in the post-cold war era*. ECPR Press.
- Claverie, Bernard și François Du Cluzel.** 2022. "Cognitive Warfare Concept." https://innovationhub-act.org/wp-content/uploads/2023/12/CW-article-Claverie-du-Cluzel-final_0.pdf.
- Dumitrescu, Lucian.** 2020. *Narațiuni strategice: securizare și legitimitate în relațiile internaționale*. București: Editura Institutului de științe politice și relații internaționale „Ion I.C. Brătianu”.
- Johnsson, Magnus.** 2011. "NATO and the Challenge of Strategic Communication." *NATO Defense College*. <http://diva-portal.org/smash/gen/dim2:454747/FULLTEXT02.pdf>.
- McCarthy, Daniel J.** 2000. "View from the top: Henry Mintzberg on strategy and management." *The Academy of Management Perspective* 14 (3): 31-42. <http://www.jstor.org/stable/4165656>.
- Meretoja, Hanna.** 2018. *The Ethics of Storytelling: Narrative Hermeneutics, History, and the Possible*. Oxford: Oxford University Press.
- Miskimmon, Alister, Ben O’Loughlin și Laura Roselle.** 2014a. „Strategic narrative: A new means to understand soft power." *Media, War & Conflict* (University of Oxford) 7 (1): 70-84.
- . 2014b. *Strategic narratives: Communication power and the new world order*. Routledge.
- . 2017. *Forging the World: Strategic Narratives and International Relations*. Royal Holloway.
- . 2018. "Strategic Narrative: 21st Century Diplomatic Statecraft/Narrativa estratégica : el arte de la diplomacia en el siglo XXI." *Revista Mexicana de Política Exterior* 113.
- MNIOE, [Multinational Information Operations Experiment].** 2014. "White Paper - Narrative Development in Coalition Operations." v 1.0, Mayen.
- Mullen, Michael.** 2009. "Joint Force Quarterly." *Defense Technical Information Centre*. <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA535610.pdf>.
- NATO.** fără an. "About Strategic Communication". Accesat ianuarie 2024. https://stratcomcoe.org/about_us/about-strategic-communications/1.
- . 2017. *NATO Strategic communication Handbook*. Vol. V 1.0.
- . 2022. "NATO 2022 Strategic Concept". <https://www.nato.int/strategic-concept/>.

- . 2023. "Allied Command Transformation". <https://www.act.nato.int/article/cognitive-warfare-strengthening-and-defending-the-mind/>.
- NATO Strategic Communication Centre of Excellence.** fără an. *About Strategic Communication*. Accesat decembrie 2023. https://stratcomcoe.org/about_us/about-strategic-communications/1.
- NATO-ACT.** 2017. "We Are NATO - Defence and Security Campaign Toolkit". <https://www.act.nato.int/wp-content/uploads/2023/06/nato-dsct.pdf>.
- . 2023. "Cognitive Warfare: Strengthening and Defending the Mind". <https://www.act.nato.int/article/cognitive-warfare-strengthening-and-defending-the-mind/>.
- Nissen, Tomas Elkajer.** 2014. "Strategizing NATO's Narratives." *Strategy in NATO. Palgrave Studies in Governance, Security and Development* (McMilan).
- Pop, Ioan Aurel.** 2017. „Răzoiul informațional, sub lupă". <https://www.promptmedia.ro/2017/04/razboiul-informational-sub-lupa-conferinta-la-academia-romana/>.
- Popescu, Maria Magdalena.** 2022. *Comunicarea strategică a informațiilor*. București: Top Form.
- Reddi, Madhavi, Rachel Kuo și Daniel Kreiss.** 2023. "Identity propaganda: Racial narratives and disinformation." *New Media & Society* 25 (8): 2201-2218.
- Roventă-Frumușani, Daniela.** 1999. *Semiotică, societate, cultură*. Iași: Institutul European.
- Saliu, Hasan.** 2023. "Narratives of Public Diplomacy." *Truth Era: The decline of Soft Power. Communication & Society* 36 (2): 209-224.
- Schmitt, Oliver.** 2018. "When are strategic narratives effective? The shaping of political discourse through the interaction between political myths and strategic narratives." *Contemporary Security Policy* 39 (4): 487-511. <https://doi.org/10.1080/13523260.2018.1448925>.
- Todorov, Tzvetan.** 1966. "Les catégories du récit littéraire." *Communications - Recherches sémiologiques: l'analyse structurale du récit*. (Edwardsville) (8): 125-151. <https://doi.org/10.3406/comm.1966.1120>.
- . 1971. *The 2 Principles of Narrative*. The Johns Hopkins University Press.
- Tzu, Sun.** 1994. *The art of war*. Hachette UK.